గొప్పవారితో గుసగుసలు-3. కలియుగ చక్రవర్తులు:

చాణక్యుడు

కీ॥ శే॥ వారణాసి శ్రీనివాసరావు

[శోణానదీ తీరాన జపిస్తూన్న వన్నొక మహా తేజోవంతుడైన ముని వేషధారి సమీపిస్తూ—]

చాణుక్యుడు (అతితీవ్రంగా) ఎవడవ్రా నీవు? తపస్సు కేగబోతూన్న మమ్మదేపనిగా తోచనీకుండా జపించి జపించి రప్పించావ్! ఎవడవ్రా?

నే: (సాష్టాంగదండప్రణామం జేస్తూ) మహాత్మా, నేను బ్రాహ్మణుణ్ణి.

చా: బ్రాహ్మణుడవైతే ఆ తలేమిట్రా? మొగాన విభూతి రేఖ లేవిరా, స్మార్తుడోలా గున్నావ్?

నే: అపరాధం చాణక్యమునీశ్వరా!

చా: మా పేరెట్లా గెరుగున్నావ్రా నీవు?

నే: స్వామీ, నామంత్రబలంవల్ల, తమరు ప్రదర్శిస్తూన్న స్వభావంవల్లా!

చా: స్వభావమంటే?

నే: హృదయంలో లాకపోయినా, తమ వాక్కు వహించే తీవ్రతవల్ల.

చా. ఆహా, ధైర్యవంతుడవే! ఎందుకు పిల్చావ్రా?

నే: కొన్ని విషయాల్లడిగి కనుక్కొందామని.

చా: మమ్మల్నడిగి కనుక్కోడానికి నీకున్న అధికార మేమిట్రా? నీముఖం, వాక్కూ చూస్తే నీవు సంస్కృతజ్ఞానశూన్యుడవనుపిస్తూంది?

నే: నిజమే స్వామీ! అయినా బ్రాహ్మణ్ణిగదా, చివరకు సంధ్యావందనమైనా, మాకాలంలో చాలా మందికి రాంది మనకొచ్చుగదా, మనకు దేశచరిత్రంటే విపరీతాభిమానంగదా, మనం కనుక్కోదలచుకుంది రాజకీయవిషయం గదా, అంత అపూర్వ కృషి జేసి గట్టిగా పాతుకునిపోయిన దుర్మార్గప్రభువుల్ను తొలగించి, చంద్రగుప్తమౌర్యుణ్ణి సింహాసన మెక్కించిన అసమానమేధావంతులు మన వినయాన్ని చూచైనా దయొచ్చి తమ మనస్సును విప్పకపోతారా అన్న ఆశతో, తమ కేమాత్రం తీరికుండదని దేవి చెబ్తూన్నా ఉపాసించడానికి సాహసించా.

చా: (చిరునవ్వు చిందులాడగా) ఒరేవ్, నీవు రాజకీయాలకు పనికొస్తావురా! ఎదటివాండ్ల నెల్లాగైనా సుముఖుల్ను జేసుకుంటావ్రా! ఏమిట్రా నీ వరగదలచినవి సూక్ష్మాలు?

నే: మొట్టమొదట, నేను చంద్రగుప్తమహారాజును పిలువనా, వారు చెప్పగలిగినవి తమరే సెలవిస్తారా?

చా: మేం జెప్పేవి మేం జెప్తాం వాణ్ణి పిల్చి, వాడు చెప్పగలిగినవి వాణ్నుండి కనుక్కో!

నే: ఆయన్ను వాడూ వాడూ అంటారేమండీ?

చా: ఏమనవ్రా క్షత్రియుణ్ణి?

నే: మాకాలంలో పంచములుకూడా ఒరే వంటే కొప్పడేట్టున్నారే!

చా: ఎందుకుండరూ మీరంతా భ్రష్టులైపోయి చేయరాని పనులన్నీ చేస్తూంటే? బ్రహ్మతేజస్సునంతా పాడుచేసుకుని యంత్రబ్రహ్మలైతే!

నే: చిత్తం. ఈ విషయం వార్నడిగితే బాగుండదని తమకు శ్రమిస్తున్నా. చంద్రగుప్తుల వారు క్షత్రియులా, కుమ్మర్లా?

చా: మురాసందర్భాన మీకాలంచారిత్రక పరిశోధకబ్రువులకు బుట్టిన తెగుల్నుండి నీకు తోచిన శంకా యిది! ఒరేవ్, మీకాలంలో ఆ పరిశోధకుల్నేం జేసినా పాపం లేదురా. హిందువు మారోజుల్లో లాకపోయిరే అని యెప్పుడూ విచారిస్తూంటాం. ఒక బంగారుపాత్రలో పాలు బోసి యిస్తే, దీన్లో విష ముందేమో నని అనుమానించే స్వభావుల్రా! దానిసంగతి సెప్తాం గాని, ఒరే క్షత్రియుణ్ణిగాక, కుమ్మరాణ్ణి సింహాసన మెక్కించే భ్రష్టుడ్రా యీ చాణుక్యుడు? ఆ సందేహమైనా తోచవద్దట్రా?

నే చిత్తం.

చా మురాదేవి సుక్షత్రియకాంత. ఆమె భర్త సుక్షత్రియుడు, యజ్ఞం చేసిన మహానుభావుడు. చంద్రగుప్తుడు సిసలైన క్షత్రియుడు. మహాపద్మనందుడు పిప్పలీవనంలోకి పారద్రోలిన క్షత్రియకుటుంబాలవా రందరికీ అధిపతి. వాడి తర్వాత వచ్చిన వాడి కొడుకుల రాజ్యంలో మగధసేనాధిపతుల్లో నొకడు. రాక్షసుని శిష్యకోటిలోవాడు.

నే ఇదంతా మే మెరగమయ్యా! బాగుంది, చిత్తం. నవనందు లంటా రేమిటి?

చా: ఏముందీ, ఆ నందుడు మొదట్నుందామ్. వాడి కొడుకు లెనమండుగురూ; వాడూ వీళ్లూ కలిస్తే నవనందాయిలు కాలా?

నే: మహాప్రభువుల్ను నందాయి లంటారేమండీ?

చా ఏమిటీ, నందాయి లంటారేమనా? మ్లేచ్ఛప్రభువుల్నాదరించి వాండ్లకు వంగివంగి సలాములేసిన అప్రాశ్యుల కింకేమని తోస్తుంది? మంగలాడికీ, క్షత్రియకాంతకూ పుట్టిన వ్రాత్యుణ్ణీ, వాడి సంతానాన్నీ మావంటివాళ్లంతకంటే నేమంటారు?

నే మైథిలీదేవి నేమంటారండీ?

చా ఆమెకర్మ మంటారు. (మొగ మటు త్రిప్పి).

నే: అయినా, నందులంటే తమ కోపం గాబోలు?

చా: కోప మేమిటి విధవమాట! వాండ్ల పేరు విన్నప్పుడల్లా మా కోపం జాజ్జ్వల్యమానమై ప్రళయాగ్నిలాగా మండిపోతుంది. భ్రష్టకార్లు. వాండ్లకా గౌరవం లేదు. ఎదటివాండ్ల గౌరవం వాండ్లకేం తెలుస్తుంది?

నే: ఔనండీ, ఇంగ్లీషువాండ్లూ అట్లాగే అంటారు. మనం గౌరవించుకొంటేగాని, యితర్లు మనల్ను గౌరవించరని.

చా ఊహూ! మీకాలంలో ఆ త్వష్ట్రి లోకరు బయద్దేరారు. వాండ్లు చెబితేగాని మీకు భోంచేయడంగూడా చాతకాదు. మేం జెప్పిన విషయమే సన్యాసీ చెప్పక్కర్లా. ప్రతి గ్రామ్యుడికీ తెలుసు.

నే: చిత్తం. నందులు మహాపొగరుబోతులేండి?

చా: (మండిపడుతూ) పొగరుబోతులేమిటి! పరమషండాలులైతే? తండ్రి ఆబ్దికమా? బ్రాహ్మణుల నాహ్వానించారు? వాండ్లు వచ్చి ఒక మందిరంనిండా కూర్చున్నారు. మాకు వాండ్లలో చోట్లాక అక్కడొక తిన్నెమీద కూర్చుని యెవర్తోనో మాట్లాడుతున్నాం? ఆ రోజున వీరు డాగవేట కళ్తారని యెవ రనుకుంటారు, రెండుఝాములు కావస్తూంటే? సరే వచ్చారు. మమ్మల్ని చూచారు? బ్రాహ్మడి కింత పొగరా, జుట్టుచ్చుక్కింది కీడవమంటూరూ? నీచభటులు తగుదుమమ్మా అని వచ్చి అంతపని చేస్తారూ? ఎంత శాంతమూర్తికైనా యెట్లాగుంటుంది?

నే చిత్తం.

చా. ప్రతిజ్ఞ పట్టాం. నెరవేర్చుకున్నాం!

నే: తెలుసు, తెలుసు. తమతో చంద్రగుప్తు డెట్లా కలిసారండీ.

చా వాణ్ణి మేమంతక్రితమే కొంచెం మెరుగున్నాం. ఆవేళ కత డాదార్నె పోవచ్చాడు. జరిగింది చూచాడు. మండిపడ్డాడు. క్షత్రియుడైపోయ్ గంభీరం వహించి, వాండ్ల దగ్గర కెళ్లి "ఇట్లాటి ప్రభువుల్ను మేం కొలవలే" మని సేనాధిపసంజ్ఞయైన కౌక్షేయకాన్ని విరిచి రెండు ముక్కలేసి ఇటొకటి. అటొకటి పారేసి మమ్మల్ననసరించాడు.

నే ఆయనకు తమమీదున్న గౌరవాని కాయనమన స్సెంత క్షోభపడ్డదో?

చా క్షోబ్భడ్డ మేమిటీ? వెనకొస్తూంది క్రీగంట గమనించీ మేం తిరిగిచూడ్లా. చివర కాశ్రమాని కొచ్చి క్రోధంతో కళ్లు జేవురించి తడివట్టగా నా కాళ్లమీద బడి నంటివాండ్ల నుండీ తమవంటివారికే పాటు తప్పింది కాదు కదాని విచార మనేప్పటికి, హఠాత్సంభవమైన యూహ తోచి "మేం జెప్పినట్లల్లా నీవు చేస్తావంటే నీకీ రాజ్యం గట్టా" మన్నాం. వాడి వాగ్దానం పొంది నడుము గట్టి వంశసంహారం జేసి అనుకున్న కార్యాన్ని సానుకూలం చేసాం. అదంతా చరిత్రాత్మకం.

నే చిత్తం, చదువుకున్నా. ముద్రారాక్షసంలో వ్రాసిన కథేనాండీ?

చా: ఆ కవి—యెవడు వాడూ వాడూ ఒక రాజేరా. పేరు జ్ఞాపకం రావడంలేదు. చమత్కారంకోస మక్కడక్కడా యేవైనా చవకు ల్దగిలించాడేమో. జరిగిందే వ్రాశాడా.

నే నాకూ జ్ఞాపకం రాలేదు. కొండి. అదేమిటండీ! తమ మహాకృషిని ప్రదర్శనార్హంగా దృశ్యప్రబంధం జేసిన కవినామ మెట్లా మరిచారండీ?!

చా ఒరేవ్, వాండ్లకంటే పొగరుబోతువే నీవుకూడా నసుపిస్తూందిరా మాకు! ఏమిటో, కవినామ మెట్లా మరిచారండీ. ఆ! మరవగూడదూ? అతికృతఘ్న మైందా? ఏం పాడైందిరా దేశం?! మేజ్జేసినవాండ్లను మరవకూడ్దని! కాదూ ని సిద్ధాంతం? ఆయన మాకు జేసిన మే లేమిటి? ఆ నాటకం వ్రాయడమా? మేం వ్రాయమని ప్రార్థేయపడ్డామా? ఆయన వ్రాయకపోతే మటుకు మా స్వల్పకృషి స్పృహణీయం కాకపోయేదా? అంతవర కెందుకూ? మేం జేసిందేం ఘనకార్యం? అదట్లాటి దని మేంగాని, మా సమకాలికులైన అభిమానులుగాని యెవ్వర మనుకోలేదే? చంద్రగుప్తుడే అనుకున్నాడంటావ్! వాడనుకుంటే దాన్లో మాదేముందీ! మేమేం యుగధర్మాల్ను మార్చే మహాకార్యం శ్రీకృష్ణుల్లాగ జేసామా? ఏదో ఒక చిల్లరరాజ్యంలో రాజు లవ్యక్తులైతే వాండ్ల నొగించి తగినవాణ్ణి స్థాపించాం? అట్లాగైతే కుటుంబాధికారి పిచ్చివాడైతే వాణ్ణి మార్చి తగ్గవాణ్ణి పెట్టుకొన్న ప్రతివ్యక్తీ తాను ఘనకార్యం చేసా ననకోవచ్చు. మాకా అభిమానంకాదు, గురభిమాన మెక్కడా యెన్నడూ లేదురా! నీవేదో యీ సోదంతా వ్రాస్తున్నావ్. ఫలానివాడు నాపేరు మరచిపోయి వన్నెన్న లేదన్నానికి నిన్ను మేమంతా వ్రాయమన్నాంరా? నీ మనస్సు దురద, దాన్నుండి బుట్టిన చేతుల్దురద తీర్చుకోడానికి నీ వ్రాస్తే, దాన్ని మేమంతా జ్ఞాపక ముంచుకొని త్రికాలములయందు "ఆహా, పీడపరబృహస్పతోయ్, శుక్రాచార్యుడోయ్, వాల్మీకోయ్, వ్యాసుడోయ్" అని అనకోలేదని నీ వంటే ఆ అవ్యక్తతంతా నీది కాని, మా దెట్లాగవుతుందిరా?

నే (చెంపలు వాయించుకుంటూ) మహాత్మా, యెంత చదివారండీ నే నొక చిన్న మాటంటే! ఇది మా జీవుడు వర్తమానాశ్రమంలో సంపాదించిన అజ్ఞానవిశేషం గాని మరోటి కాదు. క్షమించండి. ఇట్లా మా కాలంలో జరిగితే నెంత గంద్రగోళమయ్యేదో!

చా అందుకనేరా మావంటివాండ్లం మీ కాలంలో జన్మించకపోవడం? లాకుంటే (పండ్లు పటపట గొరుకుతూ) మీ శశిభూషాల్నొకనిమిషంలో కట్టేయకపోయినామా?

నే వాస్తవం తమ రెక్కడ, మే మెక్కడా?

చా అమాత్రం గ్రహించావ్; సంతోషం!

నే. చిత్తం! (స్వ) బ్రతికిపొయ్యావు (ప్ర)అయ్యా, విషకన్యాప్రయోగా లేమిటండీ?!

చా: ఎట్లాగైనా ఆయువుపట్లనే వెదుకుతావ్రా? ఏమిటంటే, యేమిటి? విషక న్యేమిటనా? వాండ్లను శత్రువులమీద ప్రయోగించడం ధర్మమనా? ఏది నీ సందేహం.

నే: (నమస్కరిస్తూ) స్వామీ, రెండూ ననుకొని సంకటపడుతూన్న నా మనస్సుకు శాంతి ప్రసాదించండి?

చా మేం చెప్పేదాన్లో నేదైనా సందేహాస్పదమైందుంటే పదేపదే ప్రశ్నిస్తావ్! సర్వసందేహ నివారణంగా మాట్లాడడమే నీ మనశ్శాంతికి తగిన మార్గం. మీ కాలంవాండ్లు మా కృషిని పరీక్షించేటప్పు ఏ షట్చక్రవర్తుల కాలసూత్రాలో మా ప్రవర్తనకు పట్టనని తల్లక్రిందులౌతున్నారు—మేం కలిలోవాండ్లమని గుర్తించకుండా. దేశకాలపాత్రాల్ను బట్టి ధర్మం మారుతుందని మీ కనుకూలించే విషయాల్లో ఘంటాపథంగా జెబుతారు మాకాలాన్ని, మమ్మల్ని, పరిశోధింటప్పుడు ఆ సూత్రాన్ని మరచిపోయి, మేమంతా ఏ వసిష్ఠులమో, వ్యాసులమో అనుకొని మమ్మల్ని విమర్శిస్తారు. ఇది మంచిదో, కాదో మీరే యోజించుకోండి, మీకే తెలుస్తుంది. వ్యక్తిని పరిశీలించేటప్పుడు వాడి యెత్తున్నతద్గతస్థాయీభావాల్ను విచారించి పరిశీలించాలి. సంఘాన్ని పరిశీలించేప్పుడూ అట్లాగే చెయ్యాలి. మేం జెప్పిన సూత్రాన్ననుసరించి మా చర్చ విమర్శిస్తే మాకాలం నాటికి ద్వాపర ధర్మసూత్రాలు నడవ్వని మీరు గ్రహిస్తారు. ఇంకా విచారిస్తే త్రేతాసూత్రాలు ద్వాపరంలోను, కృతయుగసూత్రాలు త్రేతలోను పనికిరావని తేల్తుంది. సరిగ్గా చూస్తే యుగాలు మారేకొద్దీ ధర్మాలు మారి, [illegible], ఏమనం మీ కర్థం గావడానికి, మీ కాఫీహోటళ్ల కాఫీలాగ ధర్మాలు పల్చబడిపోతాయ్. ప్రకృతం—పూర్వం ధర్మం కోసం పాటుపడడం, ఇప్పుడు కార్యనిర్వహణకోసం పాటుపడడం క్రిందికి మారుతుంది. ఏదోవిధంగా నిజోద్యమంలోజయం పొందడమే యీ యుగధర్మం. అట్లా కాదనుకునే కృషంతా దుఃఖహేతువూ, అపజయహేతువూ! ఇది నీ కర్థమైతే నీ శంక నివర్తౌతుంది. విషకన్యలు, అంటే పసితనంనుండి విషాల్ను జీర్ణించుకుని యవ్వనం వచ్చిం తర్వాత నఖక్షతాల్తో దాన్ని తర్ల కెక్కించగల కన్యల్ను కేవల చీయాభిలాషులు కృషిచేసి పెంచి యుంచుతారు. అవసరాన్ని బట్టి వాండ్లను శత్రువులపట్ల ప్రయోగిస్తారు! (అలవు వహినయిస్తూ)—అబ్బాయిదంతా చెప్పకుంటే—యేమని, యెందుకని ప్రాణా ల్దీసే బుద్ధి నీది.

నే చిత్తం కృతార్థుణ్ణి! తర్వాత, తమ అర్థశాస్త్రంలో తమరు ప్రస్తరించిన నీతి ధర్మబద్ధం గాదని మావాండ్లంతా అనుకుంటారేమిటండీ?

చా ఛీ, బుద్ధిహీనుడా! మే మింతసేపూ చెప్పిందాన్లో నీ సందేహనివర్తికి దగ్గ సమాధానం లేదట్రా! ధర్మబద్ధమంటే యే ధర్మబద్ధంరా? మీకాలందా, మాదా?

నే అదేమండీ! అట్లా గడుతారూ? ధర్మం మాకాలం దొకటీ, మీకాలం దొకటా?

చా (పండ్లు ఓగించి) ఒరేవ్ పశూ! ధర్మం మారదట్రా కాలానుగుణ్యంగా? లాకపోతే అన్ని స్మృతు లెందుకూ, అందరు స్మృతికర్త లెందుకూ? ధర్మమంటే నశ్వరధర్మమా, అనశ్వరధర్మమా?

నే అంటే?

చా ఓరి దౌర్భాగ్యుడా! ఆ రెండు ధర్మాల అర్థం నీకు తెలీదన్నమాట! నశ్వరధర్మం నశించేది, అనశ్వరధర్మం శాశ్వతమైంది! అనశ్వరధర్మంకోసమే అవతారాలు!

నే కాబట్టి, తమరు నశ్వరధర్మాని కనుకూలంగా తమ నీతిశాస్త్రాన్ని కూర్చారన్న మాట.

చా అన్నమా టేమిటి? నిజంగా దాని కోసమే కూర్చాం అందుకనేగూడా దాన్ని శాస్త్ర మన్నాం, నీతిశాస్త్ర మనకుండా. మీ కాలంవాండ్లకు బుద్ధిలాక దాన్ని నీతిశాస్త్ర మనుకుని, చాణక్యనీతని, మమ్మల్ని విమర్శనాపాత్రుల్ని చేసారు! అర్థం అంటే కోరిక అని యెరుగున్నావా? మాకాలంలో రాజుల కోరికలు మేం మా గ్రంథంలో జెప్పిన సూత్రాల్ననుసరిస్తే సమకూర్తాయని దాన్నర్థశాస్త్ర మన్నాం. అదీ నశ్వరధర్మాగ్రాల కోసమే! ఈ రాజులూ, వీరి పరిపాలనా శాశ్వతవిషయాలా? ఇవ్వా ళుంటాయ్, రే పోతాయ్! అందుకని,

(22 వ పేజీ చూడుడు)

చాణక్యుడు

(10 వ పేజీ తరువాయి)

అంటే ఇట్లాటివాండ్లకోస మేర్పడ్డదిగదాని అర్థశాస్త్రమన్నాం. లాకపోతే చాణక్యసూత్రం తోనే వాంతమే!

నే: చిత్త మిప్పుడు బోధపడ్డది. ఈ ఉద్దేశం తెలీక, మేమనుకున్న మాటల్ని పాటించకండి! కాని, స్వామీ, మళ్లీ రాక్షసులవారిని మంత్రిగా జేసారేం?

చా: లాకపోతే, మా కెందుకురా మంత్రి పదవి! మేం బ్రాహ్మణులం, బ్రాహ్మలం యంబ్రహ్మలం గామురా! దానికి వచ్చే వేతనాలూ, గౌరవాలూ మా కెందుకురా? వాటితోనే బ్రతికార్రా మన పూర్వులు, పొరబాటు మా పూర్వులూ? మీ కీ మ్లేచ్ఛప్రభుత్వా లేర్పడ్డతర్వాత ధనంకోసం దాస్య మంగీకరించారుగాని, మా కేం కర్మంరా?

నే: (చెంపలు వాయించుకుంటూ) చిత్తం: తరతరాలు బుద్ధొచ్చేట్లు చెప్పారు. అయితే, నా ప్రశ్న ట్లాగే వుంది?

చా: జ్ఞొన్నా తెలుసు! తమకు వాడంటే, వైరంగదా, వా ర్నెందుకు కుదిర్చా రని కాదూ, నీ శంకా?

నే: చిత్తం.

చా: ఆరి తెలివి తక్కువ్వాడా! మీరంతా ఆయనకూ, మాకూ వైర మనుకుంటూన్నా రన్న మాట! మా కాయనమీ దేలాటి వైరమూ లేదు. ఆయనకు మామీదా లేదు! నందుల సొమ్ము తిన్నామన్న ద్రోణాచార్యులవారికృతజ్ఞతాలక్షణంచా తాయన వాండ్ల పక్షం వహించారు. అది మా తంత్రంచాత సాగదని తోచగానే చంద్రగుప్తుడి మంత్రయ్యారు, అదీ ప్రాణం మీదికొస్తే సరేనని ఒప్పుకొన్నారు? వారు మహానుభావులు! మా అర్థశాస్త్రంలో నీతంతా వారు దిద్దింది, మేం మెరుగుబెట్టింది!

నే: చిత్తం. మనస్సు కెక్కింది. తమ కాలంలో పారసీకులకూ, మనకూ ఎలాటి సంబంధ మండీ!

చా: మాకు కొంచెం ముందే జరిగిం దది. అది రాక్షసు డేర్పరిచిందే. దేశరక్షణార్థం పారియాత్రపు సరిహద్దుత హిమవత్పర్వతశాఖల సరిహద్దుపక్షంచడం ఆయన యేర్పరిచిందే.

నే: తమరోజుల్లో బౌద్ధమతం లేదా?

చా: బుద్ధుడు మా తర్వాత పుట్టాడు.

నే: చంద్రగుప్తులవారి మతం మందేనాండి?

చా: మందేనా అంటే!

నే: అంటే ఆర్యమతమేనాని!

చా: ఆర్య మతమంటే?

నే: అంటే, బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వ ర్లున్నా రని—

చా: అంటే?

నే: ఏమిటండీ, అట్లా గడుతారూ! వారున్నా రని, సృష్టి, స్థితి, లయకారకులు వారేననీ.

చా: (పండ్లు బిగించి) ఒరేయ్. నీకు బుద్ధుందా? నీవు బ్రాహ్మణుడవేనా? అదిట్రా మన మతం?

నే: కోప్పడితే, ఎట్లాగండీ—తెలీ కడిగేప్పుడూ!

చా: తెలీ దన్నా వదే చాలు! విను. పరమాత్మ జీవాత్మల భేద మెరుగున్నావ్?

నే: చిత్తం.

చా: సృష్టంతా పరమాత్మ లీల: జీవాత్మలు వారు కల్పించిన అణువులు. అవి జీవాలుగా నవతరిస్తాయ్. కర్మబంధం విడిపోగానే మోక్షాన్ని పొందుతాయ్. అదీ మనమతం.

నే: అయితే, కొన్ని జీవాత్మలు మనుష్యులుగా, కొన్ని జంతువులుగా మొదట నెట్లా కల్పితా లయ్యాయ్?

చా: సృష్టంటే, మీ సంకుచితమేధాశక్తి కిప్పుడు జరుగుతూన్న మాట తొంభై కోట్ల సంవత్సరా ల్దనే ఊహ. అంతకముం దెన్ని సృష్టు లున్నాయో యెవడు చెప్పగల్డు? అప్పటి కర్మబంధా ల్ననుసరించి నీ వడిగిన జన్మలు కలిగుండాలి.

నే: అంటే, మూలం తెలీ దన్నమాట!

చా: తెలీ దనిపించి మమ్మల్ని చప్పట్లు కొట్టాలా?

నే. అయ్యో, యెంతమా టన్నారు? కనుక్కోడానికి అడుగుతూంటే!

చా: అట్లాగైతే మూల మెవరికీ తెలీదు.

నే: ఋషులకు, మీవంటి మునులకూనా!

చా: తెలిస్తే, మేమూ దేవతలమే అయ్యేవాండ్లం; మా కీ మానవజ న్మెందుకూ?

నే: మానవజన్మ అంత నిరసించదగ్గదా?

చా: నెమ్మదిగా నంటావేంరా! ఈ విధవ జన్మ నిరసనగా కేమిట్రా! దీన్లో నెన్ని అనవసరానుబంధా లేర్పడ్తాయిరా! వాట్ని వదిలించుకోలేక జీవు డెంత కష్టపడ్తాడ్రా! ఛీ విధవ జన్మ!

నే: అయ్యో, యిదే మహాప్రసాదమని అంతా సంబరపడ్తారే?

చా: హానికరమైన పదార్థం మహాబాగుందని ఆరగించరూ, చాలామందీ! ఇదీ అట్లాగే— ఇంతకూ యిదంతా వేదాంతవిషయం. నీవు మమ్మల్ని రాజకీయప్రసక్తికేగా ఉపాసించింది?

నే: చిత్తం: తమ కాలంలో నాంధ్రు లున్నారా?

చా: తమకాలంలో నంటా వేమిటి? చిరకాలంగా నున్న మహాజనాన్ని?

నే: చిరకాలంగా నంటే?

చా: అంటే, వార్ని గురించి ఐతరేయ బ్రాహ్మణమే చెప్తుంది. వీం డ్లిక్కడున్నారని కాదుగాని, ఏదో ఉదాహరణకిం దెత్తుకుంది.

నే: ఆకాలంలో వాళ్ల నివాసభూమి మాదేనాండి?

చా: మాకుమటు కేం దెలుసురా, అంతా ఊహగాని. మనవాండ్ల కిట్లాటి కంటిచరిత్రాంశాలపట్ల పాటింపులేదురా. వాం డ్లిప్పు డార్యావర్తంలోనే వుండివుండా లని మా వూహ?

నే: అట్లాగైతే, దక్షిణాని కెందు కెళ్లారో నండి?

చా: దానికి మన ఆర్యుల, అంటే మన పూర్వుల ఆచారాలు కారణమయ్యుండాలి. అదీ ఊహే గాని సత్య మనడం లేదుగా. ఏదో తోచిందల్లా సత్యమని వాదించడం మీ కాలానికే సరిపోయింది! మేం వూహను వూహంటాం: మాకు సత్యమొకటే, అదీ యెవరికీ యిదమిత్థమని తెలీంది. చెప్పొంచిందేమిటంటే, మన దేశం కర్మభూమని నిర్ధారణైనప్పట్నుంచీ ప్రజలంతా కర్మాభిమానులుగా వుండాలని పెద్దల ఊహ. కర్మాభిమానం సడలిన వాండ్లను వ్రాత్యులం వారు దేశంలోంచి వెళ్లగొట్టేవారో, అట్లా ఆచారాలు పాటించనివాండ్లు సిగ్గుపడి వాండ్లే దూరంగా వెళ్లేవాండ్లో కోట్ల సంవత్సరపరిమాణంగల మనచరిత్రలోనిదీ అని తేల్చి చెప్పజాలం, మొత్తాని కట్లాటి కాత్యులంతా దూరంగా బోయ్యేవాండ్లు. మీ ఆంధ్రులుగూడా నట్లాగే వింధ్యం దాటి దక్షిణాని కెళ్లుంటారు.

నే: అదిమా కాలాని కెన్ని లక్షలసంవత్సరా ల్నాడో జరిగుండాలి.

నే: చిత్తం. తమకాలంలో మావాండ్లకు రాజ్యా లుండేవానండీ?

చా: లాకేం; మేం వేయించిన లెక్కల్లోనే వాండ్లకు నూటికి పైబడ్డ కోటలు లక్షకు పైబడ్డ సైన్య ముంటే?

నే. తమకాలంలో గ్రీకులు మన దేశాని కొచ్చారాండి?

చా: గ్రీకులంటే?

నే: యవనులండీ!

చా: వాండ్లా, అయోనిజులా? ఆ వకరో, యిద్దరో వచ్చివున్న జ్ఞాపకం.

నే: వాం డెవరూ, యేమాత్రంవారూనండి.

చా: వాండ్లేవ శ్లేషిటి, మనవాండ్లే. అయితే, పైన మేం జెప్పిన వ్రాత్యజాతి వాండ్లు తండ్రుల్ని పోల్చుకో లేని వాండ్లు కాబట్టి అయోనిజు లన్నాం వాండ్లను. వాండ్లు మంచి సాహసులు కాబట్టి, మనదేశాన్ని వదలి, నీ విప్పటిదంచే—ఆ గ్రీసుదేశానికి—కొన్ని వేల మైళ్ల దూరా నున్న దేశానికి పోయి అక్కడ నివాసా లేర్పరచుకున్నారు. తమతోగూడా మన విజ్ఞానాన్ని తీసుకుపోయి భ్రష్టతచేత నోరు తిరుగక కొన్ని మాటల్ని పాడుచేసినా, మూలాన్ని చెడకుండా పట్టుకున్నారు. వాం డిక్కడికి వచ్చినపుడు వాండ్లకూ, మనవాండ్లకూ కొత్తనిపించేది కాదు.

నే: చిత్తం. చంద్రగుప్తమౌర్యుని సామ్రాజ్య మెంతవర కుండేదండి.

చా. అది రాక్షసుడు చెప్పాలిగాని, నే నసరిగ్గా చెప్పలేన్రా. అయినా, వినికినిబట్టి మహాపద్మనందాయిరాజ్యాన్ని మించిందనాలి; వాడిది గోదావరితో నాగింది, వీడిది కావేరిదాకా పాకుండాలి.

నే: చిత్తం. చంద్రగుప్తుడి మత మేమిటండీ?

చా: (తీవ్రంగా) వాడిమతమా, వాడి శ్రాద్ధమతం: ఏదో కూసుమతం!

నే: అంటే?

చా: అంటేనా, నీ శ్రాద్ధం! వా డ్నే పిల్చడుగు.

నే: ఈకాస్తకూ ఆయన్ని పిలవడ మెందుకూ? మీరే కొంచెం శాంతించి, చెబుదురూ!

చా: నీతో బాధే; తిట్టినా పూరుకోవే? ఏదో విధవమతం!

నే: కొంచెం చెబుదురూ?

చా: ఏమిటి చెప్పేది? జైనమతంట!

నే: అంటే?

చా: అంటే యేమిటో, వాణ్ణి కాకపోతే, వాడి మనమణ్ణి పిల్చడుగు. అభాగ్యశిరోమ ణ్లిద్దరు పాపరించారు భరతఖండానికి. ఇట్లాటి దౌర్భాగ్య లాతాగంటే మే మంత పాటుపడే వాండ్లం గాం.

నే: అంటే, తమ మాటపలుకుల్లో నున్నంత కాలం తమ మతాన్నే అనుష్ఠించా రన్నమాట?

చా: లాకపోతే నాశనం జెయ్యం?

నే: రాక్షసుడుగారు వద్దనేకపొయ్యారా?

చా: ఆయనంటే, పూరుకు నేవాడా, సద్బ్రాహ్మణుడు: ఆయన మరణించింతర్వాత పుట్టిందా అపరబుద్ధి వాడికి.

నే: తమకు తెలిసింతర్వాత తమ రెందుకు మందలించి మళ్లీ తమమతంలో కలపరుగారు?

చా: ఒరేవ్, పసువా, వినరా! మతమంటే బట్టల్లా—యిష్టం వచ్చినట్లు మార్చడానికి ఆర్య మతాన్ని మించిన మత ముందిరా ప్రపంచంలో? ఏ పద్ధతైనా ఎంత హెచ్చుతగ్గుల్ని భరిస్తే అంత మంచి పద్ధతనకో. మన మతంలో నెట్లాటి అవకతవకలు తా వుంది. అట్లాటిది పనికి రాదని వెళ్లిపోయే పసంప్రాయుల్ని మళ్లీ కలుపుకోవడమా? క్రైస్తవ మహమ్మదీయ సాంప్రదాయాల్ని చూచి మీ రీ వెధవపని నంగీకరిస్తున్నారు గాని, మేం దాని కెంతమాత్ర మొప్పుకోం.

నే: వారికాలంలో చివరకు క్షామ మొచ్చిందాండి?

చా: అప్పుడే రావడ మేం? ఈ మహాభూఖండంలో నెప్పుడూ యెక్కడో క్షామం వస్తూనే వుంటుంది.

నే: అందు క్కాదు లెండి: అప్పుడు దిగంబరజైనులు దక్షిణానికి వలసబొయ్యారని, వారితో......

చా: (పండ్లు పటపట గొరుకుతూ) నో దౌర్భాగ్య నామోదరశిరోమణి, పరమచండాలుడైనాడని, శ్రావణబెళ్గొలాలో నా ద్రోహులుపవసించి వాడి శ్రాద్ధం బెట్టుకున్నాడని యీ సోదేగా నీ వడిగేది. ఆ. అదంతా అట్లా జరిగిందని విన్నాం. ఇక పోతాం. నీ వెధవ ప్రశ్నల్తో తప స్సాలస్యమైంది.

నే: చిత్తం. క్షమించండి: అవసరమైతే మళ్లీ ఆహ్వానిస్తా.

చా: ఏమైనా యేడు: ఇట్లాటి వెధవసోదికి మటుకు మళ్లీ పిలవకు. (నిష్క్రమిస్తాడు.)

నే: అరి, నీ చాణక్యుడు చల్లగా వుండా! సుమారు రెండువేలేండ్లయినా యింత తీవ్రంగా వున్నాడే, సమకాలికు లీయన్నో నెట్లా వేగేవారబ్బా!! అస లీయన పే రేమిటో కనుక్కోలేకపోతిని!! (నిష్క్ర.)

ఆంధ్రవిజ్ఞాన సర్వస్వము

ప్రథమ ద్వితీయ సంపుటములు

ప్రథమ సంపుటమునందు డిమ్మీ ౮-వ ఆకృతియందు ౬౦౦ పుటలు గలవు. ఇందు 'అ' నుండి 'అధ్వర్యు' వరకును గల విషయము గలదు. త్రివర్ణ పటములు ౮, ఇతరపటములు ౧౨౫, వివిధ విషయములు ౮౦౦ కలవు.

రెండవ సంపుటమునందు డిమ్మీ ౮-వ ఆకృతియందు ౬౦౦ లకు మించిన పుటలు కలవు. 'అణ' మొదలుకొని 'అశ్విని' వరకు గల విషయము గలదు. త్రివర్ణ పటములు ౧౦. వానిలో ౨ అమరావతీ స్తూపమునకును ౨ అనాహతమునకును చెందినవియు, ౬ దేశచిత్రపటములును గలవు ఇవిగాక మరి ౫ సాదా దేశపటములు కలవు. ప్రాచీనాంధ్రుల కళాసంపదను వ్యక్తముచేయు అమరావతీస్తూపమును గురించిన గొప్ప వ్యాసమునందు అమరావతీ శిల్పమునకు సంబంధించిన హాఫ్‌టోన్ బొమ్మలు రమారమి ౧౦౦ ను, వేషభూషాదుల వెల్లడించు బొమ్మలు ౫౦ వఱకును గలవు. మరియు అభినయమను వ్యాసమున భరతశాస్త్రమునందలి వేలు వేలు హస్తములను సూచించు బొమ్మలు ౫౬ ను 'అనాహతము' నందు షట్చక్రాదుల చిత్రములును గలవు. ఇట్లు ఆ యా వ్యాసములకు చెందిన చిత్రములు మొత్తముమీద ౨౫౦ కి పైగా నున్నవి. వివిధ విషయముల సంఖ్య ౮౦౦ వరకు నుండును. సంపుటము చక్కని స్వదేశీ చర్మముతోడను బంగారు రేఖలతోడను సంపుటీ కృతము. ప్రతి సంపుటమున ౬౦౦ పుట లుండును.

ప్రతి సంపుటము వెల రూ. ౧౦.

పోస్టు ఖర్చులు: రూ. ౧-౮-౦.

రైలు ద్వారా దగ్గర చోట్ల ఖర్చులు అ. ౧౨.

మేనేజరు,

ఆంధ్రవిజ్ఞానసర్వస్వ కార్యాలయము,

నెం. 7, తంబుశెట్టివీధి, మదరాసు.